



## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Thesavrvs Sacrорvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.**

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

**Gavanti, Bartolommeo**

**Venetiis, 1647**

De Dominica de Passione, & Hebdomada maiori. 7.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-9500**

tus fuit, vt in Euangelio Dominicæ.

12 Feriae Quatuor temporum, ex decreto Gregorij VII. tanquam à maiori bus eo tempore institutæ, habent Officia in Sacrament. S. Gregorij, & Lectionario S. Hieronymi. de quarum ritibus vide quæ diximus supra de Aduentus Quatuor temporibus, vbi cur Euangelium 2. Dom. Quadrages. sit idem, ac Sabbati præced. indicaimus.

13 Dom. 2. habet Missæ Offic. non Gregorianum, ex Microl. c.24. & 29. & ex Pamel.\* Dicta est vacans, hoc est, sine offic. proprio. nā Introitus, Grad. Offert. & Communio sumpta sunt de Fer. 4. præced. Reliquarum Feriarum, & Dominicarum sequentium Officia, partim in Antiph. partim in Sacram. Gregor. habentur, paucis Orationibns mutatis in aptiores.

14 In Feria 5. Dom. 3. habetur Collecta de SS. Cosma & Damiano, de qua vide sup. tit. præced. n. 15. pag. 204.

15 Feriae 4. Dominicæ 4. variatur Missa, cui datae sunt duas lectiones, vt in Feria 4. Temporum putant aliqui, ad indicium

fururarum in Sabbato ordinationum. sed hac die siebat Scrutinium baptizandorum in Paschate, & inter septem Scrutinia hoc erat maximum, Ordo Rom. quod Scrutinium non est in vsu hodie, sed tamen Missa est eadem, in qua Cathecumensis dicitur in Introitu: *Effundam super vos aquam mundam*; & idem repetitur in prima Epistola; tum dicitur: *Lauamini, in secunda*; & in Euangelio cæcus natus nondum lotus Cathecumenum representat, ex Aug. in Homil. illius Ferie, à qua Feria usque ad Parasceuen ieunabant quindecim diebus, demptis Dominicis. ex Ruper. libro 4. capit. 18. Causas autem Scrutinij in hac Fer. 4. vide apud Honor. in Gemmalibro 3. cap. 54.

16 In reliquis diebus nihil noui occurrit declarandum usq; ad Dom. de Passione, exceptis Ordinationibus, quæ in Sabato, *Sitientes*, ita dicto, quia Introitus Missæ incipit à verbo, *Sitientes*, concessæ sunt, ex Decreto Gelasij I distin. 75. ordinatio presbyterorum. de quibus eadem est ratio cum alijs Sabbatis Quatuor Temporum, ut supra nos diximus.

## De Dominica de Passione, & Hebdomada maiori. VII.

1 In primis Vesperis Dom. de Passione velamus Cruces, & Imagines, ex Carem. Episc. libr. 2. cap. 20. hoc est, ante Vespertas; velum autem non debet habere secum aliam imaginem; & illud velum, quo teguntur Cruces, sit potius violaceum quam nigrum (album nequaquam) nisi aliud statuatur infra. quo ritu significatur, iam Christum non in palam ambulasse apud Iudeos hoc tempore, & abscondisse se, vt in Euangelio Dom. dicitur.

2 Ruper. libr. 5. cap. 1. probat verisimiliter in vesperris Sabbati ante Dominicæ de Passione coactu fuisse Concilium aduersus IESVM; ideoque mesilitia maior conuenit ecclesiasticis Officiis: & hinc in Introitu taceretur, *Gloria Patri*, apud quosdam, inquit ille; sed Ordo Rom. expresse omittit, vt & nos humiliati studentes omitteremus excelsa nostra, ait Alcuin.

3 Omittitur etiam, *Judicame Deus*, ita Gauant. Rubr. Miss.

Gemmalib. 4. c. 117. & quia Officia huius Dominicæ sūt media inter dies Quadrages. & sequentes de Passione, ideo forte dicta est ab Ord. Rom. Dominicæ mediana, ut etiæ à Gelasio dist. tit. præced. n. 15. citata.

4 De duabus Orationibus, non tribus, & de Præfatione de Cruce diximus in pri. part. Rub. tit. 9. & 12. pag. 22. & 35. testatur autem Microlodus. capit. 50. Præfationem de Cruce non dici solitam ante Palmas, qui mos duravit usque ad Pium V. à quo statuta est Præfatio de Cruce ab ipsa Dominicæ de Passione.

5 In Sabbato ante Palmas Officium non est Gregorianum, ex Amal. libr. 1. cap. 9. tamen congruum legitur Euangelium, in quo habetur, quod in crastinum turbæ obuiuere Christo. ergo que narratur iunctio, contigerunt hac die. Officium Missæ, hoc est, Introitus, Graduale, Offertorium, & Communio, sunt de Fer. 6. præcedentibus.

N quia

quia olim Sabbatum vacans dicebatur, in quo Papa eleemosynas dabant.

6 Dominica Palmaturum, dicta est in Ord. Rom. Palmarum, sive Florum, sive Ramorum, Oſanna, Pascha petitum, sive competentium, idest, simul potentium. Symbolum ante baptismum, ex Alcuino, & Capitularium, quia in hac die lauabantur capita vngendorum in Sabbato Sancto, ex Isid. lib. 1. c. 27, item Hebdomada Maior, apud Chrysost hom. 30. in cap. 10. Gen. quo nomine eam vocat etiam Cle. lib. 8. const. 39. vel quia in ea maxima parsimonia, vel quia in ea Officium maius celebratur, Ordo Rom. addit. Microl. cap.

7 Completa Tertia: Et facta a sparsione aquae, more solito, Sacerdos induitus pluviali violaceo, vel sine casula, cum a ministris similiter induitis, b procedit ad benedicendum ramos palmarum, & oliniarum, sive aliarum arborum, c in medio ante Altare, vel ad cornu Epistola positos, & primo cantatur à Choro Antiphona.

Benedictionis Palmaturum mentio est Anno 877. apud Baronium sub Io. VIII.

Aspersio aquæ, de qua Rubr. fit à Sacerdote statim ac venerit ante Altare. Acolyti ante aspersionem aquæ deponant candelabra super Credentia.

a Ministris similiter induitis. Hoc est: simili colore, sed sine Dalmaticis, cum Casulis plicatis, vel in Albis iuxta supra, dicta tit. 19. num. 6. & 7. part. 1. pag. 58. & 59. manipulos autem in hoc casu Ministri portant, quia cantaturi sunt Epistolam, & Euangelium.

b Procedit ad benedicendum. De Sacristia iam venit Celebrans praecedenti-

52. Maiores dici, ob sanctissimum Dominicæ Passionis Sacramentum. Idem Chrysost. appellat Magna. quia magna, inquit, & ineffabilia bona in ea contigerunt. Item appellatur Indulgentia, ob paenitentes absoluendos publice, Honor. in Gem. lib. 3. cap. 72. Item Pœnosa, & Santa, ob Christi passionem, & impios iustificatos; Durand. lib. 6. cap. 67. Authenticæ, in Officio Ambrosiano: & dicitur etiam Ultima à S. Ambro. epist. 33. quia ultima est Quadragesimæ.

In benedictione Ramorum, Rubricas attende Missalis, quibus addemus alias minutiores de more.

8 Deinde Sacerdos stans in cornu Epistola non vertens se ad populum, dicit in tono Orationis Missæ Ferialis, Dominus Vobiscum.

Non diducit manus, sed iunctas eas tenuet, etiam ad Oremus, & ad Orationes; quia sumus extra Missam; & Ministri pa-

res sint Celebranti, hinc inde, vt quando erit opus, commodiū Diaconus eleuet fimbriam pluialis a dextris.

9 Postea Subiaconus in loco solito cantat sequentem lectionem in tono Epistola, & in fine osculatur manum Sacerdotis.

Eadem prorsus facit, quæ pro Epistola Missæ; in cuius fine non tamen defert

librum Celebrantis ad cornu Euangeli, quod legit Celebrans, si velit, in cornu Epi-

Epistole; & resumit, si ea vtitur, Pla- netam plicatam Subdiaconus.

10 Interim, dum cantatur & Diaconus ponit librum Euangeli super Altare, & Sacerdos, ministrante Diacono nauiculam, ponit incensum in Thuribulo: deinde dicit, Munda cor meum, accipit librum de Altari, petit benedictionem a Sacerdote, postea, Subdiacono librum tenente medio inter duos Acolybos tenentes Candelabra accensa, signat librum, incensat, & cantat Euangelium, ut infra, more consueto, quo finito, Subdiaconus desert librum osculum Sacerdoti, qui & incensatur a Diacono.

Non discedit Celebrans a cornu Epistole, omnia fiunt etiam a Thuriferario, prout ad Euangelium Missa diximus 2. part. tit. 6. nu. 5. pag. 102. hic adde tamen,

quod si Diaconus Casula plicata vtitur, incensato Celebrante, priorem resumit, eo modo, quo diximus pag. 57.

11 Post hanc benedicuntur rami. Sacerdos stans in eodem cornu Epistole dicit in tono Orationis Ferialis, Dominus Vobiscum.

Eodem modo cantat Praefationem manibus iunctis, assistentibus hinc inde Ministris cum quibus dicit, Sanctus, &c. cum autem manu benedicturus est ramos, Diaconus eleuat a dextris fimbriam pluialis anteriorem; Celebrans vero, dum dextra signum crucis facit, ponit, si nistrum super Altare; Rubr. gener. part. 2. tit. 5. num. 5. pag. 89. & tit. 7. num. 5. pagina 108. In orationibus nihil est detrahendum, neq; mutandum, licet benedicantur rami arborum, non palmæ, nec oluarum rami: quia iij rami arborum succedit pal-

marum loco, & a populo eo die vocantur palmæ. neq; Romæ, vbi saltem oliuæ benedicuntur, non aliæ inferiores arbores, tacentur & verba in quarta oratione: Ceterarumq. arborum, neq; est mendacium, sicuti non est mendacium dicere in Parasceue: ecce lignum Crucis: adhibita tunc cruce argentea.

12 Circa finem quintæ Orationis, Acolytorum alter accipit de Credentia vas aquæ benedictæ cum aspersorio, & una cum Thuriferario accedit ad Celebrantem prope Diaconum.

13 Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter d aspergit ramos aqua benedicta, dicendo Antiphonam, e Asperges me sine cantu, & sine Psalmo: & ter f adolet incenso.

d Aspergit ramos. Ordo Romanus; accepto nimirum aspersorio de manu Diaconi cum solitis osculis, & reuerentijs aspergit autem ter, id est, in medio, a dextris ramorum, & a sinistris eorum.

e Asperges me. Submissa voce versum illum tantum.

f Adolet incenso. Ordo Romanus; eo mo-

do scilicet, quo aspersit, nihil dicens. Diaconus autem in aspersione, & incensatione eleuat fimbriam pluialis. rursus Celebrans in cornu Epistole, ut prius, addit quæ sequuntur in Missali.

Benedictio hæc brevior est, quam sit in Ordine Romano; sufficiens tamen, demptis Orationibus, quæ multo plures habentur ibi.

14 Completa benedictione, g dignior ex clero accedit ad Altare, & dat ramum benedictum Celebranti, qui non genuflectit, nec osculatur manum dantis. Postea Celebrans stans ante Altare versus ad populum, distribuit ramos, primum digniori, a quo ipse accepit, deinde Diacono & Subdiacono paratis, & alijs clericis singula-

N 2 tim

tim per ordinem, ultimo laicis: omnibus genuflexentibus, & ramum ac manum Celebrantis osculantibus, h exceptis Prelatis, si adsint.

**g** Dignior ex clero. Dignior, qui dat ramum celebranti, stans in suo habitu, sine stola, eidem stanti dabit, & cum osculo rami ab utroque facto, non manus; deponit autem Celebrans ramum suum in manu Acolyti, & dum alijs aperto capite, ut diximus pag. 205. stans distribuit, Diaconus a sinistris eius ministret eidem ramos, eos tatum osculando, deposito in-

terim suo ramo super Altare. Alter Acolythus ministrabit ramos Diacono sine osculis.

**n** Exceptis Prelatis. Canonici quoque non osculantr manum Celebrantis Canonici, ex Carem. lib. 2. cap. 17.

Si populus est multus, poterit alius Sacerdos mitti, qui distribuat laicis; sed Ordo Romanus a Celebrante distribui iubet.

**i** Postea fit i Processio. Et primo celebrans l imponit incensum in thuribulum: & Diaconus vertens se ad populum dicit: Procedamus in pace. Et Chorus respondet: In nomine Christi. Amen. Praedicit thuriferarius m cum thuribulo fumigante: deinde n Subdiaconus paratus deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis: sequitur Clerus per Ordinem, o ultimo Celebrans cum Diacono a sinistris, omnes cum ramis in manibus: & cantantur sequentes Antiphona, vel omnes, vel aliquae, quousque durat processio.

**i** Processio tradit Ordo Rom.

**l** Imponit incensum. Ministrante Diacono & Thuriferario cum benedictione, de more.

**m** Cum Thuribulo fumigante. Ut quasi sternat viam Crucifixo sequenti cum odore incensi: vel quasi Christus trahat post sequentes in odorem vnguentorum suorum.

**n** Subdiaconus paratus. Eo modo, quo

supra; & ille idem qui supra, non alius defert Crucem inter Acolythos, cuius usum in Processione antiquissimum docet Baron. Anno 398. vt part. prima diximus titulo 19. nu. 3. pag. 54. & praedicti quatuor deponunt alicubi ramos suos, ut commodius gestent alia.

**o** Ultimo Celebrans. Cooperito capite, & cum ramis in manibus suis, tam Celebrans, quam Diaconus.

**16** In reuersione processionis, duo vel quatuor cantores intrant in Ecclesiam, & clauso ostio stantes versa facie ad processionem incipiunt v. p Gloria, laus: & decantat duos primos versus. q Sacerdos vero cum alijs extra Ecclesiam repetit eosdem. Deinde qui sunt intus, cantant alios versus sequentes, vel omnes, vel partem, prout videbitur: & qui sunt extra, ad quoslibet duos versus respondent, Gloria, laus, sicut a principio. Postea Subdiaconus hastili Crucis i percudit portam, qua statim aperta, processio intrat Ecclesiam cantando. **r**.

**p** Gloria, laus. Duodecim tantum versus habet Ordo Romanus, & auctor eorum dicitur fuisse Aurelianensis Episcopus, de carcere circa liberatus. Iege Durand. libro 6. cap. 67. Quam Historiam describit etiam Baron. Anno 835. ex probatis Auctoris.

**q** Sacerdos cum alijs. Sacerdos cooper-

to capite, Subdiaconus prope portam in medio, versa tunc imagine Crucifixi ad Sacerdotem.

**r** Percudit portam. Semel in ima parte portæ, & cu ima parte hastilis, ex Carem. Pap. lib. 2. c. 39. & Rituali Romano Pauli V. tum ad Altare deponit Crucem prope Credentiam, si Missa sequatur solemnis.

**17** **r.** Ingrediente Domino, &c. Habet Ordo Romanus.

**18** Deinde celebratur Missa, & ramis tenentur in manibus, dum cantatur Passio, & Euangelium tantum.

Ad

Ad totam Missam tenebantur rami in Ordine Romano; sed ad Passionem omnino, ut dum ignominia Crucis narratur, eiusdem victoria per ramos ostendatur. Celebrans autem, dum legit in cornu Epistolæ Passionem, palmam teneat sinistra manu. *Cerem. Marcell. libro 2. capit. 41.* Idem & ministri faciant. Missa habetur in Antiphonario, & Sacramentario Gregoriano; unicaque dicitur Oratio, quæ à Sancto Ambrosio accepta est, ex Pamclio, de Feria 6. in Parasceue Ambros.

19 In Missa legitur Passio à S. Matthæo scripta nam Alexand. Papa instituit, Passionem legi hoc tempore à quatuor Euangelistis scriptam, eodemque ordine, quo ipsi scripserunt; Durand. cap. 68. refert S. August. serm. 144. de tempore. vno tantum die Passionem legi solitam suisse, & secundum Matthæum; & cum ille voluisse eā legi iuxta quatuor Euangelistas, factum quidem est, sed cum auditorum ob nouitatem perturbatione.

Notæ illæ C. S. non sunt antiquæ, auctorem habent incertum; & puto, eas significare Christum, Chroniam, Synagogam. Alij, Christum, Cantorem, Succentorum. nam Diaconi dicuntur hodie Catores Passionis in Ceremoniali.\* Vox autem Succensor, non est noua, aut recens in Ecclesia Latina; quam ego legi inter Dignitates Cathedralis Auersanæ in instrumento celebrato cum Fratribus Minoribus anno 1234. quod habetur apud Lucam Vuædingum in Regesto Pontificio ad calcem Annalium Minorum Anno 1235. Bulla 27. Ad cantandam vero Passionem eadem obseruanda ferè sunt, quæ infra dicemus in Parasceue num. 3. sed stola Cantorum erunt violaceæ. vide ibi Dilatio enim hæc fit in gratiam nostri Ordinis, qui hodiernam non cantat Missam.

20 Non petitur benedictio, quia auctor benedictionis extinctus legitur; eademque de causa neque luminaria deferruntur, neque thus adhibetur, ex Ordine Romano: quia feruor deuotionis in Apostolis tepuerat. Nec dicitur, Domini Gauant. Rubr. Miss.

nus Vobiscum, in detestationem maleficii Iudeæ, neque gloria Christo datur, qui in Passione est; Durand ibidem de omissione Gloria tibi Domine, scribit Microlog. etiam capit. 52. omnis autem solemnitas in tanta mestitia tollitur, & in fine tantum, more solito, tanquam ad Euangeliū Missæ petitur benedictio, incensatur liber, qui & osculandus datur Celebranti in initio postremæ partis, cum eiusdem incensatione, Durand. ibidem. in fine quoque respondeatur: Laus tibi Christe.\* quæ item (excepta incensatione libri, & celebrantis) seruanda erunt in Missis priuatis.

21 Ad legendam autem Passionem in Missa priuata non extinguntur lumina in Altari, vt ex professo probat Paulus Comitolus in respons. moral. libro 1. quæst. 49.

22 In fine Missæ legitur Euangeliū varie, vt dicitur part. 1. Rubr. titulo 13. num. 2. pag. 37. nimurum in Missis priuatis Enangeliū Palmatum, in solemnitate solitum S. Io.

23 Myстicē in hac Benedictione, Processe, & Missa, recole decimam fuisse Lunam hac die, in qua ducebantur Agni in domus, immolandi in Paschate, Exod. 27. & ecce Christus Agnus Dei portatur ad victimam, Ierem. 11. ex Amalar. libro 1. cap. 10. vnde partim lætitia ob palmas, victoria symbolum, partim mœoris est hæc dies, quæ includitur in Hierusalem, vt Agnus ad occisionem, Porta Ecclesiæ clausa, & hastili Crucis aperta designat Hierusalem cælestem per Christi Passionem nobis referatam, vnde dicitur Re Ingrediente Domino in sanctam Ciuitatem, reliqua per se patenti; ex Historia Euan gelica, & Benedictione ramorum, idest ex verbis Benedictionis.

24 Sed quid agendum, si processio extra Ecclesiam exire nequeat? Fiat circum Ecclesiam, & quod ante portam præstandum erat, fiat in vestibulo ante ingressum Cappellæ maioris.

25 Quid item, si Cantores desint ad canticam Passionem? eo casu Diaconus solus Missa cætet totam; & ea finita, redeat

N 3 ad

ad Altare, ac reliqua facit pro parte postrema; ut supra dictum est, & dicemus Fer. 6.

26 In Feria quarta sequenti \* ad Introitum non genuflectitur, duæ lectiones leguntur, ex *Ordine Romano*, vel propter ordinationes futuras in Sabbato Sancto, *Durand. cap. 70.* vel quia in prima lectio ne de morte animæ, in altera de morte corporis agitur: Christus autem mortuus est pro redēptione vtriusque, *Amalar. lib. 1. c. 11.* vel quia ea die venditus est Christus; unde quasi sit Feria 4.

### De Feria quinta in Cœna Domini. VIII.

1 **D**e hac Feria *Ordo Romanus*, Missa vero festiuum habet Officium, ob institutionem Sacramenti Sacramentorum; sed, ut ait *Rupert. libro 5. capit. 14.* sicut in Feria quinta mundi ex aquis ortum genus partim reliquit gurgiti Deus, hoc est, pisces creavit; & partim leuavit in aera, hoc est, aues: ita in hac Feria quinta deprimunt in tristitiam, leuamus in gaudium. Crux, quæ in Altari est, velo tegatur albo.

2 Missæ Officiū habetur in Antiphon. & Sacram. Greg. cuius Collecta huc trāslata est ex Missali Ambrosiano, ait *Pamelius in Liturgicon tomo 1.* Dicitur, *Gloria in Excelsis*, ex Bonifacij Decreto, *Durand. lib. 6. cap. 75.* & ab Episcopis, de conf. dist. 1. Porro, qui est *Canon Nicolai Papæ*. Campanæ deinde silent, ut excelsa nostra, & turrium nostrarum taceant in humilitate Christi, *Alcuin.* & quia tunc Apostoli prædicatores per Castella nō circuibant, & tacebant, *Rupert. loco cit. c. 29.* & ut silentium indicamus populo, *Idem. Dicitur, Pax vobis*, ab Episcopo, in *Sacram. Gregor.* Euangeliū quadrat, quia eo die Christus lauit pedes: & in Epitola suffi-

cienter agitur de Eucharistia.

3 De Symbolo diximus in *Rub. general. 1. part. tit. 11.* Communicantes, Hanc igitur oblat. Qui pridie, quæ sunt propria huius Missæ, habentur in *Ord. Rom.*

4 Pax non datur, ex eod. *Ord. Rom.* in de testationem osculi Iudæ. *Alcuin.* In tertio, *Agnus Dei*, dicitur, *dona nobis pacem*, contra editionem Venetam in Officijs paruis Hebdomadæ maioris, in quibus perperam notatur, quod habet *Duran. libro 4. cap. 52.* tertio dici, *miserere nobis*. nam Missale vult dici de more, quamvis pax non detur.

5 Reserueretur Hostia cum particulis in sequentem diem pro Sacerdote, & infirmis, ex Decreto Innoc. I. *Durand. c. 75.* & habetur hæc reseruatio in *Sacram. Gregor.* nihil de sanguine, tum quia periculum est, ne effundatur, *Hugo Viatorin. de Spec. Miss. obseru. lib. 3. c. 20.* tum quia significatur in Calice finis legis antiquæ, & cum bibisset Christus in Cruce, dixit, *Cōsummatum est*, id est, testamentum vetus, *Durand. loc. cit.*

Verba Rubricarum huius diei sunt.

6 Hodie Sacerdos consecrat duas Hostias, quarum unam sumit, alteram reseruat pro die sequenti, in quo non conficitur Sacramentum: reseruat etiam aliquas particulas consecratas, si opus fuerit, pro infirmis: sanguinem vero totum sumit, & ante ablutionem digitorum ponit Hostiam reseruatam in alio Calice, quem Diaconus a palla & patena cooperit, & desuper b velum expandit, & in medio Altaris collocat. Deinde fit Communio, & completur Missa. Sacerdos autem genuflectit,